

POSTANOWIENIE

Dnia 19 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania E. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
o emeryturę górniczą,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 maja 2022 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 7 grudnia 2020 r., sygn. akt III AUa (...),

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- II. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego
240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 grudnia 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację E. B. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 30 stycznia 2020 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. z dnia 29 maja 2019 r. odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury górniczej wobec nieudokumentowania 25-letniego okresu pracy górniczej, w tym co najmniej 15 lat pracy górniczej określonej w art. 50c ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego słusznie Sąd Okręgowy uznał, że nie ma podstaw faktycznych i prawnych do tego, aby ponownie badać okres zatrudnienia

wnioskodawcy w K. od 1 września 1992 r. do 30 kwietnia 2007 r. na stanowisku kierowcy ciągnika pod kątem przesłanek pracy wskazanej w art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wskazał, że apelujący profesjonalnie zastępowany, stawiając zarzut naruszenia prawa procesowego nie zauważył tego, że prawomocnym wyrokiem, wydanym w sprawie V U (...), Sąd Okręgowy w P. oddalił odwołanie wnioskodawcy na tej podstawie, że w okresie od 1 września 1992 r. do 30 kwietnia 2007 r. nie wykonywał pracy górniczej wymienionej w art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej, a Sąd w niniejszej sprawie na podstawie art. 365 § 1 k.p.c. jest związany tymi ustaleniami. Sąd Apelacyjny podzielił w całości ocenę faktyczną i prawną okresu zatrudnienia wnioskodawcy w K. od 1 września 1992 r. do 30 kwietnia 2007 r. na stanowisku kierowcy ciągnika, jako nie będącego pracą górniczą, poczynioną zarówno przez Sąd Okręgowy w sprawie V U (...), powtórzoną przez Sąd Apelacyjny w sprawie III AUa (...) oraz dokonaną przez Sąd pierwszej instancji w niniejszej sprawie. Przechodząc do analizy drugiego ze spornych okresów od 1 maja 2007 r. do 1 marca 2019 r. zwrócił uwagę, że nawet teoretyczne uwzględnienie ww. okresu, zgodnie z wolą apelującego do pracy górniczej kwalifikowanej liczonej w wymiarze półtorakrotnym nadal stanowi zbyt krótki okres pracy górniczej, aby ubiegać się o emeryturę górniczą na podstawie art. 50a ustawy emerytalnej. Dokonując oceny tego okresu przyjął, że podejmowane przez ubezpieczonego czynności pracownicze nie dają podstawy do przyjęcia, że wykonywał pracę górniczą kwalifikowaną wskazaną w art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu prawa procesowego, co miało wpływ na rozstrzygnięcie: art. 233 § 1 w zw. z art. 227, art. 232, art. 278 § 2 k.p.c. w zw. z art. 381 k.p.c. oraz art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 366 k.p.c., a także na naruszeniu prawa materialnego: art. 50a, art. 50c ust. 1 pkt 4, art. 50d ust. 1 i ust. 1 pkt 1, art. 50b w zw. z art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994 r., w tym odpowiednimi pozycjami załącznika Nr 2, poz. 22 i załącznika 3, poz. 4 (Dz.U. z 1995 r. Nr 30, poz. 154).

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., albowiem w sprawie wyłaniają się dwa zagadnienia prawne wymagające rozstrzygnięcia:

- Czy sąd jest władny we własnym zakresie, to jest bez posiłkowania się wiedzą specjalistyczną biegłych, czy to branżowych z zakresu górnictwa albo/i bezpieczeństwa i higieny pracy, czy też ewentualnie także medycyny pracy, dokonywać samodzielnie ocen spełnienia przesłanki „pracy górniczej” i jej wymiaru, a następnie kwalifikacji poprzez pryzmat w szczególności art. 50c ust. 1 pkt 4, art. 50d ust. 1 ustawy emerytalnej i przepisów wykonawczych.

- Jakie znaczenie dla celu oceny res iudicata ma wydanie nowej decyzji o emeryturze albo/i uchylenie uprzednio wydanej decyzji o emeryturze, chociażby w części dotyczącej istotnego warunku, np. długości pracy górniczej. To jest czy powoduje to ustanie powagi rzeczy osądzonej co do zasady w zakresie prawa do emerytury, a w konsekwencji także ustaleń w zakresie spełnienia warunków, w tym długości okresów pracy kwalifikowanej jako praca górnicza, otwierając prawo do sporu na nowo w ramach odwołania od nowej decyzji?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (postanowienia Sądu

Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Chodzi o problem prawny, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2018 r., I UK 268/17, LEX nr 2508639).

Odnosząc się do pierwszego zagadnienia, wbrew twierdzeniom skarżącego do stwierdzenia wykonywania „pracy górniczej” nie jest konieczne dokonanie oceny środowiska pracy i jego wpływu na zdrowie psychofizyczne oraz bezpieczeństwo pracy, co uzasadniałoby posiłkowanie się przez sąd oceną biegłych sądowych. Problem emerytur górniczych nie jest nowy i od dawna stanowi przedmiot wielu wypowiedzi Sądu Najwyższego, które wskazują kierunek wykładni wskazanych przez skarżącego przepisów. Z brzmienia art. 36 ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej (art. 50c ust. 1 pkt 4 tej ustawy po zmianie) wynika, że w jego rozumieniu pracą górniczą jest wyłącznie zatrudnienie przy pracach bezpośrednio łączących się z procesami związanymi z wydobywaniem kopalin, polegającymi na pozyskiwaniu złóż siarki i węgla brunatnego na odkrywce, a więc zatrudnienie przy pracach ściśle górniczych, do których zaliczono roboty górnicze przy urabianiu i ładowaniu (w tym strzałowe i odwadniające), roboty transportowe przy przewozie nadkładu i złoża, miernicze oraz bieżące prace konserwacyjne utrzymujące sprawność techniczną agregatów i urządzeń wydobywczych. Zasady nabywania prawa do emerytur górniczych odbiegają od zasad obowiązujących powszechnie, co wynika z charakteru pracy górniczej, angażującej we wzmożonym stopniu siły fizyczne i psychiczne zatrudnionych. Z tego właśnie względu ustalając ogólne zasady nabywania prawa do górniczej emerytury ustawodawca z jednej strony uznał, że dla zaliczenia pracy górniczej do okresu, od którego zależy nabycie prawa do emerytury wystarczające jest, jeżeli praca ta była wykonywana co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy (art. 35 ustawy i stanowiący aktualnie jego odpowiednik art. 50b), z drugiej natomiast - uznał za pracę górniczą na odkrywce w kopalniach siarki i węgla brunatnego tylko zatrudnienie łączące się z wykonywaniem czynności o określonym charakterze i na wyszczególnionych w rozporządzeniu stanowiskach pracy. Jest to w pełni uzasadnione jeśli się

uwzględnieni, że charakter zatrudnienia na odkrywce - z uwagi na warunki jego wykonywania i stopień bezpieczeństwa, wpływające na obciążenie fizyczne i psychiczne - nie może równać się z charakterem zatrudnienia pod ziemią. Dlatego też przepisy normujące nabywanie prawa do emerytury górniczej muszą być wykładane ściśle, a dla oceny charakteru pracy górniczej nie mogą mieć decydującego znaczenia ani zakładowe wykazy stanowisk, ani protokoły komisji weryfikacyjnej kwalifikujące określone zatrudnienie jako pracę górniczą (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2010 r., I UK 339/09, LEX nr 607444).

Nie każda praca, która funkcjonalnie łączy się z eksploatacją odkrywki w kopalni węgla brunatnego jest pracą górniczą w rozumieniu ustawy emerytalnej. O pracy górniczej decyduje ustawa, zaś analizy i kwalifikacji takiej pracy nie można rozpoczynać i prowadzić, przyjmując za nadrzędny, przepis wykonawczy do ustawy, czyli zapis stosownego punktu w załączniku nr 2 do rozporządzenia z 1994 r. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2010 r., I UK 337/09, LEX nr 601991). Innymi słowy praca wykonywana na stanowisku wymienionym w wykazie stanowiącym załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994 r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk pracy zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty stanowi pracę górniczą uprawniającą do emerytury górniczej tylko wówczas, gdy odpowiada rodzajowi pracy określonemu w art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W praktyce do pracy górniczej nie zakwalifikowano pracy operatora ciągnika rolniczego na odkrywce, przy pomocy którego wykonuje się prace pomocnicze przy naprawach, konserwacji urządzeń, a co za tym idzie - pracę przy obsłudze agregatów prądotwórczych, smarowniczych i sprężarkowych, wykorzystywanych przez brygady elektryków i mechaników do prac polegających na konserwacji urządzeń wydobywczych i transportujących nadkład i złoże na odkrywce (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2018 r., I UK 412/17, LEX nr 2562152). Również prace przy naprawie koparek jednonaczyniowych i spycharek, które nie są maszynami wydobywczymi w kopalni węgla brunatnego, ale maszynami pomocniczymi, nie prowadzą do ziszczenia się przesłanki pracy górniczej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 28 kwietnia

2010 r., I UK 339/09, LEX nr 607444; z dnia 5 maja 2011 r., I UK 395/10, LEX nr 863951; z dnia 23 października 2013 r., I UK 128/13, LEX nr 1455718; z dnia 16 stycznia 2014 r., I UK 307/13, czy z dnia 29 listopada 2017 r., I UK 181/17, LEX nr 2433083). Także przewóz pracowników i ewentualnie sprzętu nie stanowi pracy górniczej w rozumieniu art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej, nawet gdy praca odbywała się na odkrywce w kopalni węgla brunatnego (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 maja 2010 r., I UK 30/10, LEX nr 590314; z dnia 28 kwietnia 2010 r., I UK 337/09, LEX nr 601991). Jeżeli skarżący nie urabiał ręcznie lub mechanicznie nadkładu i złoża, nie ładował i nie przewoził nadkładu i złoża, nie dokonywał pomiarów w zakresie miernictwa górniczego oraz nie zajmował się bieżącą konserwacją agregatów i urządzeń wydobywczych, to nie uzyska prawa do emerytury górniczej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2011 r., I UK 382/10, LEX nr 863949).

Również w przypadku sporu o kwalifikację danego stanowiska, jako stanowiska, na którym okres wykonywania pracy podlega zaliczeniu w wymiarze półtorakrotnym, decydujące znaczenie dla uznania okresu zatrudnienia na tym stanowisku za pracę górniczą ma nie użyta w świadectwie pracy w szczególnych warunkach nazwa stanowiska ani treść protokołu weryfikacyjnego ani treść opinii naukowo - technicznej, ani typ obsługiwanej przez pracownika urządzenia, lecz rodzaj pracy faktycznie wykonywanej za jego pomocą, odpowiadający wymaganiom art. 37 ust. 1 (aktualnie art. 50d ust. 1) ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zważywszy na to, że zgodnie z treścią art. 50d ust. 1 ustawy w wymiarze półtorakrotnym podlegają zaliczeniu zarówno prace górnicze wykonywane w kopalniach głębinowych, jak i prace górnicze wykonywane w kopalni węgla brunatnego i siarki, w ramach prac objętych zakresem komentowanej normy prawnej można wyodrębnić: prace pod ziemią, prace w kopalniach odkrywkowych węgla brunatnego i siarki oraz w kopalniach otworowych siarki. Podobnie jak w przypadku prac pod ziemią, również w odniesieniu do prac w kopalniach węgla brunatnego i siarki chodzi wyłącznie o prace wymienione, jako prace górnicze w art. 50c ustawy. W judykaturze podkreśla się przy tym konieczność odróżnienia „zwykłej” pracy górniczej górnika kopalni węgla brunatnego lub siarki, wykonywanej na stanowiskach określonych w załączniku Nr 2 do rozporządzenia Ministra Pracy i

Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994 r., od kwalifikowanej pracy górniczej wykonywanej na stanowiskach wymienionych w załączniku Nr 3 do tego aktu. Rodzaj prac podlegających zaliczeniu w wymiarze półtorakrotnym zasadniczo scharakteryzowany został w przepisie art. 50d ust. 1 pkt 1, jako prac górniczych wykonywanych „w przodkach bezpośrednio przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy innych pracach przodkowych, przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach oraz przy głębieniu szybów i robotach szybowych”. Wykaz stanowisk pracy, określony „pomocniczo” w załączniku Nr 3 do rozporządzenia, odnosi się wyłącznie do wykonywanych zadań górnika, jeżeli spełniają one kryteria miejsca wykonywania pracy i jej charakteru określonego w przepisie art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2015 r., I UK 280/14, LEX nr 1712808).

Drugie ze wskazanych przez skarżącego zagadnień nie zostało natomiast powiązane z jakimkolwiek przepisem prawa – ani we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, ani w uzasadnieniu tego wniosku. Wymyka się ono zatem ocenie Sądu Najwyższego. Jeżeli bowiem skarżący jako przesłankę uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to powinien zagadnienie to przedstawić przez jego sformułowanie z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało, przytoczyć argumenty prawne prowadzące do rozbieżnych ocen prawnych, a także wykazać, że jest to zagadnienie, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, lecz także dla praktyki sądowej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, Legalis 1508600; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, Legalis 1482401; z dnia 24 maja 2016 r., I CSK 666/15, LEX nr 2080880). Innymi słowy istotne zagadnienie prawne powinno kotwiczyć się w regulacji prawnej, która powinna zostać przeanalizowana i opracowana, tak aby to wpierw sam skarżący mógł stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje i dlatego powinien rozpoznać je Sąd Najwyższy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2015 r., III UK 206/13).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.